

Mielipiteen esittäjät:
Joensuun seudun luonnonystävät ry
c/o H. Simola, Nissintie 46, 02780 ESPOO

15.11.2017

Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry

Vastaanottaja:
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Asia: Kuurnan voimalaitosta koskevan Itä-Suomen vesioikeuden 29.6.1967 antaman päätöksen nro 18/II/67 voimalaitospatoa koskevan määräyksen muuttaminen sekä voimalaitoksen käyttö- ja tarkkailumääräysten muuttaminen, Kontiolahti

Dnro: ISAVI/2454/2017

MIELIPIDE

Pielisjoen voimalaitokset ovat yli 40 vuoden ajan estäneet erittäin uhanalaisen Saimaan järvilohen nousun sen luontaisilla kutualueille Koitajokeen. Voimaloiden lupaprosessit käynnistyivät 1960-luvulla, eikä tuolloin osattu paljoakaan kiinnittää huomiota uhanalaisten vaelluskalakantojen kohtaloon. Aika on muuttunut, huoli luonnon monimuotoisuuden vähenemisestä ja ymmärrys sen säilyttämisen tärkeydestä pakottaa asennoitumaan olevaan ja suunniteltuun vesirakentamiseen kokonaan uusilla tavoilla. Suomen lainsäädäntöön ja lupakäytäntöihin on jo voimakkaasti vaikuttanut EU:n tiukkeneva säädöstö, ja on selvää, että tulevina vuosina paine virtavesi- ja vaelluskalojen elinympäristöjen ennallistamiseen, kantojen elvyttämiseen ja niiden luontaisten vaellusten mahdollistamiseen tulee nykyistä ankarammin huomioon otettavaksi kaikissa vesilupaprosesseissa.

Kuurnan Voima Oy ja sen tytäryhtiö Laurinvirta Oy hakevat lupaa hankkeelle, jossa kunnostetaan järvilohelle sopivaksi nykyisin voimalaitospadon tulvauomana toimivaa alkuperäistä jokiuomaa, sekä rakennetaan vesivoimalaitos tulvaluukkujen paikalle. Tulvauomasta pohjapadolla rakentuva koskialue on tervetullut. Virtaama jää kauas luonnon koskista, mutta tarjoaa järvilohille tarpeellisen lisääntymisympäristön jokeen. Pidämme kunnostushanketta kokonaisuutena välttämättömänä ja olemme tyytyväisiä hankkeen etenemiseen näin pitkälle. Toiveenamme kuitenkin olisi, että ainakin tulevaisuudessa tulee mahdolliseksi lohien vaellus jokiuomassa, siis luonnonmukainen kalatie kutunousua ja myös alasvaellusta varten.

Rakennettava pienvoimalaitos tuo tulvapatojen paikalle kaksi pienvoimalaa turbiineineen. Kalojen selviäminen (alasvaellus) niistä ei ole aina taattua, vaikka kyse olisi nykyaikaisista, ns. kalaystävällisistä turbiineista (tätä ei lupapapereissa ole tarkemmin selvitetty). Toivomme ettei kalojen selviytymistä lasketa kuitenkaan teknologian varaan, ja jo tässä vaiheessa ehdotamme rakennettavaksi uomaa tai kalaportaan tapaista liikkumisväylää sulkuluukun yhteyteen.

Uuden kutu- ja poikasalueen rakentaminen on sinänsä ilman muuta kannatettava hanke, ensimmäisenä yrityksenä palauttaa merkittävä virtakutualue Pielisjoen täydellisesti rakentamisella muutettuun uomaan. Hanke tukee muita julkisella rahoituksella toteutettuja järvilohen säilyttämiseen tähtäviä toimia, etenkin Ala-Koitajoen kunnostamista lisävirtaamalla ja pohja-alueiden sorastamisella. Käsillä olevassa Kuurnan tapauksessa näyttää varsin vähäisessä määrin toteutuvan aiheuttaja maksaa -periaate, joka nykyään jo yleisesti hyväksytään ympäristövaurioiden korjaustoimien lähtökohdaksi. Tässä tapauksessa haitan aiheuttaneen vesivoimayhtiön osuudeksi jää pienen sivuvirtaaman tarjoaminen, ja vieläpä siten, että peräti 90 % sivuvirtaaman putouskorkeudesta edelleen hyödynnetään uusilla pienvoimaloilla, ja vain kymmenesosa (noin 0,8 m, vrt Liite 4.2) jää tuottamaan luonnonomaista virtausympäristöä kalojen poikasalueeksi.

Rakennepiirustuksista ilmenee (Liite 4.5), että pienvoimalan kanavaa tullaan edelleen käyttämään myös tulvauomana, jonka vuoksi piirustukseen on merkitty, että turbiinirakenteet voidaan poistaa suurtulvan tilanteessa. Tämä herättää huolta kutualueen toimivuudesta tulvajuoksutustilanteessa: tuleeko tulvajuoksutus joka kerta huuhtomaan kudun ja poikaset alavirtaan, jos uoma, kutukuopat ja poikasten elinympäristöt ovat muotoutuneet pienen virtaaman vallitessa? Mahdollisena korjaustoimena esitämme uoman muotoilemista siten, että normaali sivuvirtaama leviää suunnitellulla tavalla koko poikasalueella, mutta tulvavirtaaman pääosa ohjataan jonkinlaisella valli- tai seinämärakenteella kulkemaan tulvauoman sivussa, esimerkiksi pohjoisreunassa olevan pienveneuoman kautta, tällöin poikasalueen olot voitaisiin pitää vakaampina.

Toinen huoli liittyy tulevaisuuteen ja jokiuoman avaamiseen vaelluskalojen nousu- ja alasvaellukselle, joka epäilyksittä jossakin vaiheessa tulee toteutettavaksi. Käsillä oleva hanke tulee toteuttaa siten, että tulevien vuosien seuraavat kunnostustoimet eivät nyt toteutettavien rakenteiden vuoksi muodostu tarpeettoman vaikeiksi. Tulee siis varautua siihen, että myös Kuurnan kohdalle aikanaan rakennetaan luonnonmukainen, riittävän virtaaman omaava ja sekä ylä- että alavirran puolelta toimivilla ohjausaidoilla varustettu kalatie.

Joensuun seudun luonnonystävät ry
Heikki Simola, puheenjohtaja
Sanna Palvanen, sihteeri

Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry
Anna Lehtinen, puheenjohtaja
Pekka Ylhäinen, sihteeri

Asian jatkovaiheiden asiakirjat pyydämme toimittamaan sähköisessä muodossa osoitteeseen:
heikki.l.k.simola(ät)gmail.com